

УДК 327.7(4)+327.7(477)

КІШ

Єва Бернатівна,

канд. іст. наук, старш. наук. співроб.
Ін-ту світової економіки та міжнар.
відносин НАН України
(м. Ужгород)

СИСТЕМА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Метою дослідження є аналіз системи міжрегіонального співробітництва регіонів в Центральній Європі за умов нової геополітичної ситуації. Єврорегіональне співробітництво між сусідніми країнами, як на міжрегіональному, так і двосторонньому рівнях є важливою складовою європейської політики. Розвиток спільних концепцій з транскордонного співробітництва між прикордонними регіонами є життєво необхідною умовою розвитку прикордонних територій України і сусідів-країн першого порядку.

Целью исследования является анализ системы межрегионального сотрудничества регионов в Центральной Европе при условиях новой геополитической ситуации. Еврорегиональное сотрудничество между соседними странами, как на межрегиональном, так и двухстороннем уровнях есть важной составляющей европейской политики. Развитие совместных концепций по трансграничному сотрудничеству между приграничными регионами является жизненно необходимым условием развития приграничных территорий Украины и соседей-стран первого порядка.

The aim of this study was to analyze the interregional cooperation system in Central Europe in new geopolitical situation. Euro-regional cooperation between neighboring countries on both regional and local levels has become the most important element of European policy. Thus, the development of common concept papers for trans-border cooperation between the bordering regions is a vital issue for the border territories of Ukraine and its first-rate neighboring countries.

Система міжрегіонального і транскордонного співробітництва в Європі після розширення Європейського Союзу в 2004 і 2007 роках якісно змінилася. Керівні загальноєвропейські органи послідовно впроваджують нові принципи регіональної політики всередині ЄС. Серед трьох

пріоритетних напрямів регіональної політики ЄС на період 2007-2013 років – транскордонне співробітництво поряд з підвищенням конкурентоспроможності та конвергенції регіонів. Щодо сусідніх держав, передусім на новому східному кордоні ЄС реалізується цілісна Європейська політика сусідства (ЄПС), складовою частиною якої є програми сусідства, спрямовані насамперед на розвиток транскордонного і міжрегіонального співробітництва з суміжними державами.

Аналіз актуальних питань міжрегіонального/транскордонного співробітництва в Україні презентований достатнім масивом публікацій економістів, політологів України [1]. Втім відсутніми є наукові дослідження щодо обґрунтування центральноєвропейського досвіду міжрегіональної співпраці.

Метою дослідження є аналіз центральноєвропейського міжрегіонального досвіду в контексті виокремлення соціально-економічного розвитку країн Вишеградської четвірки. Завдання, що вирішуються – визначення політики єврорегіонального співробітництва, порівняльний аналіз економічного розвитку країн Центральної Європи та виокремлення міжрегіональної співпраці західних регіонів України

Принципи міжрегіонального і транскордонного співробітництва України з центральноєвропейськими державами загалом визначають основоположні документи Європейського Союзу щодо політики нового сусідства після розширення Євроспільноти, передусім Послання Європейської Комісії “Розширена Європа – Сусідні країни: Нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами” [2] від 11 березня 2003 року та Послання Європейської Комісії “Прокладаючи шлях для запровадження нового Інструмента регулювання відносин з країнами-сусідами” від 1 липня 2003 року [3]. Перший документ передбачає формування біля нових зовнішніх кордонів розширеного Євросоюзу добросусідського середовища та смуги процвітання, безпеки, миру і співробітництва. Друге Послання Єврокомісії визначає ключові завдання

транскордонного співробітництва ЄС із новими сусідами, у т. ч. Україною, та два етапи впровадження фінансових та інших інструментів його підтримки.

Прагматичною суттю транскордонного співробітництва є максимальне задіяння зовнішнього фактора для всебічного соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, з метою запобігання загрози перетворення їх у відсталі периферійні провінції своїх держав. Таким шляхом здійснюється і вирівнювання рівнів регіонального розвитку прикордонних та внутрішніх територій країн.

Розширення контактів та співробітництва на міжрегіональному/транскордонному рівнях із сусідніми державами новими членами ЄС – шляхом використання можливостей та викликів, що виникають у зв'язку з розширенням ЄС, передбачає і спеціальний пункт “Транскордонне та регіональне співробітництво” Плану дій Україна – ЄС від 20 лютого 2005 року. Для реалізації цієї мети обидві сторони вважають необхідним: „Забезпечити підтримку регіонів та участь у підготовці та впровадженні „Програм сусідства” за участю України; забезпечити розвиток та впровадження діючого законодавства щодо транскордонного та регіонального співробітництва; підвищити ефективність проектів та програм у сфері транскордонного та регіонального співробітництва через забезпечення активної підтримки та залучення місцевих та регіональних рівнів”.

Водночас міжрегіональна взаємодія з сусідніми державами – новими членами ЄС – для України стане одним із ефективних каналів участі в європейській інтеграції. Вона цілком відповідає концепції „Європи регіонів” та новітнім теоріям міжрегіональної інтеграції. В Європі на сьогодні існують чотири основні концептуально-теоретичні підходи до розвитку транскордонного єврорегіонального співробітництва та міжнародної регіональної інтеграції.

Перший – інтеграція як процес усунення перешкод, які заважають інтеграції ринків товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Його методологічна основа – неоліберальна теорія.

Другий – міжрегіональна, як і загальноєвропейська інтеграція розглядається як поступова передача повноважень національними владами наднаціональним. Це – спроба синтезу неокейнсіанської та інституціональної теорій.

Третій – так званий “сітьовий” підхід розглядає соціально-економічний простір як систему транснаціональних макрорегіонів, що перетинаються.

Четвертий - сценарій просторового розвитку Європи на найближчі 50 років, який отримав назву – Концепція „Червоного восьминога”. Він передбачає, що до 2026 року в Європі і надалі найбільш розвинутою територією буде центральне ядро, яке ще називається „синій банан”. Але невдовзі від нього протягнуться своєрідні „коридори розвитку” („щупальці”), які сягатимуть у всі віддалені кутки Європи. Вздовж них формуватимуться могутні транскордонні агломерації („червоний банан”).

Надалі нова зона транскордонного співробітництва в Європі посується із „синього” через „червоний” до „зеленого банану” на межі держав Центральної та Східної Європи, що сприятиме появі нової геополітичної конфігурації. Транскордонні єврорегіони на нових східних кордонах ЄС поступово входитимуть як до Центральної, так і до Східної Європи, що виражатиме цивілізаційний дотик Сходу і Заходу. Оновлені єврорегіони, у т.ч. Карпатський, можуть стати важливим інструментом державної регіональної політики та платформою для формування цілісних міждержавних транскордонних регіонів і міжрегіональних громадянських спільнот, безумовно, із збереженням суверенітету і національно-державної юрисдикції на кожній із прикордонних територій.

Відносини міжрегіонального, транскордонного співробітництва залишаються специфічною сферою міжнародних стосунків, позаяк мають погоджену на багато – і двохсторонньому міждержавному рівні окрему

міжнародно-правову базу, правосуб'єктність і більш-менш самостійно функціонуючу систему зв'язків.

Першочерговим завданням для України в сфері міжнародних відносин міжрегіонального транскордонного співробітництва на сучасному етапі є вдосконалення і суттєве підвищення ефективності співпраці з центральноєвропейськими країнами – новими членами ЄС. Це визначається на основі офіційно проголошеної в якості основної стратегічної мети української зовнішньої політики – інтеграції України до Євросоюзу. Міжрегіональне, транскордонне співробітництво в нових умовах здатне перетворитися в дієвий практичний чинник реалізації євроінтеграційних планів України. Стратегічний підхід і програмно-цільові методи в умовах безпосереднього сусідства України з Європейським Союзом створюють передумови для інтенсивного провадження в практику транскордонних відносин прогресивних та ефективних моделей співробітництва.

Незважаючи на суперечливу дію комплексу деструктивних політичних чинників, починаючи від загострення внутрішньополітичної ситуації в межуючих державах – дострокові парламентські вибори 2007 року в Польщі та Україні, масові заворушення осені 2006 року в Угорщині до ускладнення міждержавних стосунків 2006-2007 років на етнополітичному підґрунті між СР і УР, а також вступу сусідів України з 21 грудня 2007 року до Шенгенської зони, що неминуче посилює бар'єрний характер спільного кордону, – існує ряд позитивних тенденцій, які сприятимуть поглибленню транскордонного і міжрегіонального співробітництва країн Центральної та Східної Європи. Особливим позитивом є стабільне соціально-економічне зростання країн регіону впродовж останніх років, що створює сприятливі умови передусім для інтенсифікації транскордонного і міжрегіонального економічного співробітництва.

Держави Центральної Європи – Польща, Чехія, Словаччина та Угорщина – після вступу в 2004 році до Європейського Союзу нарощують динаміку соціально-економічного розвитку. Темпи приросту валового

внутрішнього продукту (ВВП) у країнах регіону – значно вищі, ніж у середньому в ЄС та в найбільш розвинених державах Євросоюзу.

Згідно з порівняльними даними Чеського статистичного управління приріст ВВП чотирьох провідних центральноєвропейських держав у 2006 році склав:

Таблиця 1.

Приріст ВВП у 2006 р. (%)

№ п/п	Країна	Приріст в %
1.	Словаччина	8,3
2.	Чехія	6,1
3.	Польща	5,8
4.	Угорщина	3,9

Як свідчать дані таб. 1, найвищі темпи економічного зростання в Центральній Європі має Словацька Республіка. Міжнародні фінансові інституції та зарубіжні експерти прогнозують, що Словаччина і надалі залишиться „центральноевропейським тигром”, тобто матиме в найближчі роки самі високі темпи економічного росту в регіоні, а можливо, і в цілому ЄС – 27 [4; 8].

Основним чинником соціально-економічного росту СР у 2006 році була зовнішня торгівля. Попри негативний баланс зовнішньоторговельного обороту, який протягом 2004-2006 років погіршився майже в 2 рази і досяг у 2006 році 91 млрд. 627 млн. слов. крон (майже 3,5 млрд. дол. США), у абсолютному вимірі приріст вивозу і ввозу майже вирівнявся – словацький експорт протягом 2006 року збільшився на 245,8 млрд. слов. крон, а імпорт – на 271,5 млрд. слов. крон. Упродовж перших 3-х місяців 2007 року динаміка експорту-імпорту СР зростала, але була нерівномірною, хоча вже в січні проявилася тенденція до випереджаючого росту експорту над імпортом та досягнення плюсового балансу ЗТО.

Протягом 2006 року в Словаччину поступило 57,7 млрд. слов. крон прямих іноземних інвестицій, що було в 2,5 рази більше, ніж у 2005 році. У будівництві ріст склав понад 14%. Проблематичними для СР у 2007 році

однак залишалися питання зниження дефіциту державного бюджету, рівня безробіття та інфляції. В 2006 році рівень інфляції перевищив 4% [5].

Упродовж 2005–2006 років Чеська Республіка досягла середньорічного приросту ВВП у 6,1%. За цим показником ЧР у 2006 році посіла 5-те місце серед країн-членів ЄС. Основним чинником високого приросту ВВП в 2006 році чеські спеціалісти вважають не зовнішньоекономічну сферу, а розширення внутрішнього попиту, передусім зростання рівня споживання населення. ЧР у 2005-2006 роках досягла одного із найвищих показників приросту ВВП за період з кінця 1990-х років. Але фінансові аналітики стверджують, що економіка країни вже перейшла пік можливих високих темпів зростання і що чеська економіка вступила у фазу стабільного росту з середньорічними темпами приросту ВВП біля 5%. Уже в 2006 році проявилася тенденція до гальмування: ВВП ЧР у першому кварталі зріс на 6,4%, у другому – на 6,2%, у третьому – на 5,9%, а в четвертому – на 5,8%. Макроекономічні показники ЧР у 2006 році дещо покращилися, особливим позитивом стало досягнення плюсового балансу зовнішньої торгівлі. На низькому рівні утримувалася інфляція [6;8].

Найбільш повільними темпами серед країн Центральної Європи розвивається економіка Угорщини. Тенденція до гальмування і так найнижчих темпів соціально-економічного росту з-поміж центральноєвропейських країн – нових членів ЄС в УР проявилася вже протягом 2006 року. Так, як і в Чехії, у 2006 році в Угорщині темпи приросту ВВП згідно з даними ЦСУ УР скорочувалися майже щоквартально. Якщо в I кв. 2006 року ВВП зріс на 4,9% порівняно із IV кв. 2005 року, то протягом II і III кварталів ріст складав лише 3,8% до попереднього періоду. Угорську економіку не оживив і масований притік прямих іноземних інвестицій до країни, обсяг надходження яких склав у 2006 році понад 3 млрд. євро [7].

Слід враховувати, що на соціально-економічні результати останнього кварталу 2006 року негативно вплинула і політична криза в країні та масові антиурядові виступи вересня-жовтня цього ж року. У 2007 році, весною і

восени, відбулися керовані опозицією антиурядові виступи угорських громадян, які незадоволені погіршенням соціальних умов унаслідок реалізації урядом Ф. Дюрчяня масштабного плану економії бюджетних коштів і скорочення соціальних програм. Але навряд чи ліволіберальній угорській владі і застосуванням жорстких політико-економічних і рестриктивно-фінансових заходів вдасться швидко перебороти надзвичайно високий рівень дефіциту державного бюджету, який перевищує 10%, та найбільший серед країн регіону рівень інфляції. Тому найімовірніше УР протягом найближчих років надалі матиме самі низькі темпи господарського росту серед центральноєвропейських держав – нових членів ЄС.

У цілому економіка центральноєвропейських держав – нових членів ЄС вступила в смугу більш-менш стабільного соціально-економічного росту. Загалом, однак, виразна позитивна тенденція соціально-економічного зростання в центральноєвропейських державах – нових членах Євросоюзу співпадає з сучасним підйомом української економіки, що створює сприятливі передумови для нарощення економічних зв'язків на всіх рівнях.

Особливо інтенсивно впродовж останніх років наростає обсяг взаємного товарообігу між Україною та західними сусідами – центральноєвропейськими державами – новими членами ЄС.

Таблиця 2.

Зовнішня торгівля товарами України з РП, УР, СР і Румунією за 2006 рік

Країна	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис. дол. США	У % до 2005	вартість, тис. дол. США	У % до 2005	
Польща	1344516,3	133,1	2109116,2	150,0	-764600,0
Угорщина	946132,0	137,4	802234,5	123,9	143897,5
Румунія	625871,7	128,1	446086,2	210,6	179785,4
Словаччина	549636,2	108,3	382774,5	125,9	166861,7

Згідно з даними таб. 2, те, що за загального зовнішньоторговельного дефіциту Україна в зовнішній торгівлі серед суміжних центральноєвропейських держав мала з УР, СР і Румунією в 2006 році позитивний баланс. Проте навіть його сумарна вартість не перекрыла від'ємне сальдо в торгівлі України з найбільшим зовнішньоекономічним партнером – Польщею [9].

Одним із засобів покращення зовнішньоторговельного балансу України в стосунках із західними сусідами і ЄС в цілому є активізація зовнішньоекономічної діяльності прикордонних західноукраїнських областей. За період після розширення ЄС на Схід вони найбільш динамічно нарощують торгівлю з країнами-членами ЄС.

З точки зору перспектив розвитку євро регіонального співробітництва України, на особливу увагу заслуговує діяльність Карпатського Євро регіону. Карпатський Єврорегіон з огляду на периферійне розташування як до власних національних центрів, так і до потужних міжнародних організацій, а також і з точки зору важливості його геополітичного розташування слугує своєрідним мостом міжнародного співробітництва регіонів. Правда, саме цей сегмент діяльності його регіонів використовується не ефективно і по суті, є перспективним. Маємо на увазі, особливу роль, яку покладає ЄС на свої нові східні кордони і свою східну політику. Отже, принципи і пріоритети стратегії регіонального розвитку регіонів Карпатського єврорегіону є основними, базовими для розробки ефективної стратегії регіонального розвитку.

Карпатський Єврорегіон – один з єврорегіонів, в діяльності якого приймає участь Україна (створений 14 лютого 1993 р. у Дебрецені, Угорщині). До складу “Карпатського Єврорегіону” входять прикордонні адміністративні одиниці п'яти держав: Угорщини, Польщі, Словаччини, Румунії та України. Зовнішньоекономічне співробітництво Закарпатської області з країнами Карпатського Євро регіону характеризується позитивною динамікою.

Стратегічна програма регіонального розвитку Єврорегіону Карпати на період 2007–2013 років визначає і виконання розвиткових завдань за допомогою здійснення наступних *пріоритетів*:

- найважливішим геополітичним завданням Єврорегіону Карпати є сприяти євроатлантичній інтеграції України;
- підвищення рівня освіти у межах Єврорегіону Карпати;
- підвищення конкурентоспроможності економіки, зайнятості, послуг та інфраструктури Єврорегіону Карпати, інтенсифікація секторів (промислові парки – підприємницькі зони);
- диверсифікація економічної діяльності, досягнення мультифункціональності у сільських регіонах;
- захист природи та навколишнього середовища, створення нових робочих місць у галузях охорони природи;
- збереження культурної спадщини, зміцнення та розвиток культурних традицій регіону, інтенсифікація захисту сільських пам'яток;
- розвиток гуманного ресурсу, підтримка локальних ініціатив, підвищення рівня освіти [10].

Зміна геополітичної ситуації внаслідок розширення ЄС і відповідно трансформація організаційно-економічного механізму регулювання міжнародного, міжрегіонального економічного співробітництва спричинили також і модифікацію міжрегіональних інвестиційно-виробничих зв'язків.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності є вкрай важливим стратегічним напрямом розвитку економіки Закарпатської області. Воно сприяє реалізації переваг географічного розміщення регіону, ефективному використанню наявного потенціалу трудових ресурсів та накопиченню досвіду транскордонного єврорегіонального співробітництва, зміцненню економіки України і області включно. Специфікою Закарпатської області є те, що вона межує з чотирма європейськими державами - Угорщина, Словаччина, Польща, Румунія.

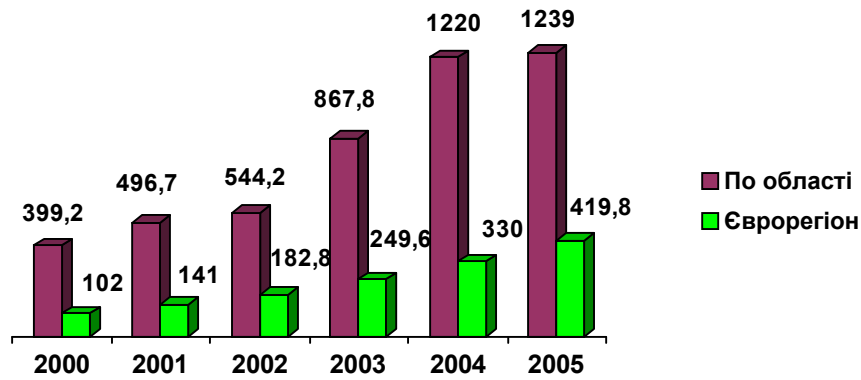

Рис. 1. Зовнішньоекономічне співробітництво Закарпатської області з країнами Карпатського Єврорегіону

З точки зору економічного розвитку регіонів Карпатського Єврорегіону, важливим економічним виміром співпраці цих регіонів є їх зовнішньоекономічна діяльність. Характеристика економічної співпраці прикордонних регіонів Європейського Союзу та України у форматі “Карпатського єврорегіону” дає можливість визначити насамперед, економічні перспективні напрями співпраці регіонів.

Згідно даних Закарпатської торгово-промислової палати, обсяги зовнішньої торгівлі в цілому по Закарпатській області зросли за 2000-2005 роки в 3,1 раза, а по країнах-членах Карпатського єврорегіону – в 4,1 раза. При цьому, в 2000 році частка цих країн у зовнішньоторговельному обороті Закарпаття становила 25,6 %, а в 2005 році – уже 33,9 % [11].

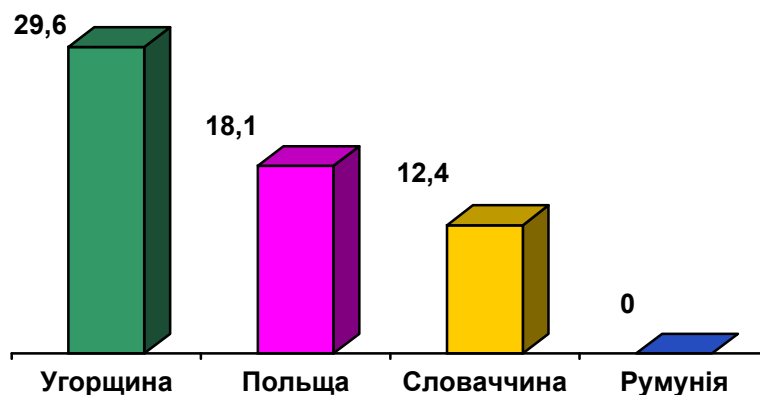

Рис. 2. Обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку закарпаття з країн-членів карпатського єврорегіону (в млн. дол. США) станом на 01.07.2006 р.

Перш за все слід відзначити динаміку зовнішньоторговельного обороту у 2005 р. Закарпаття з Угорщиною, питома вага якої у зовнішній торгівлі складає 66,1%, із Словаччиною – 22,2%, з Польщею – 11,1% і Румунією – 0,6%. За 7 місяців 2006 р. обсяг зовнішньої торгівлі товарами з країнами-членами Карпатського Єврорегіону склав 294,1 млн. дол. США, що становить 36,0% до загальнообласного обсягу. Таким чином, можна зробити висновок, що експортні поставки за 5 років після розширення Євросоюзу зросли в 4,4 рази, імпорتنі – в 3,7 рази [11 ;12]. За період іноземного інвестування станом на 1 січня 2007 року всього в Закарпатську область залучено 298,2 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій. По обсягах залучених інвестицій область займає 11 місце серед інших регіонів в Україні. Інвестування в економіку області здійснювали партнери 47 країн світу. Факт, що саме Угорська Республіка з-поміж країн Карпатського євро регіону виступає і основним іноземним інвестором в економіку Закарпаття, як це видно з рис.2.

Питома вага країн-членів Карпатського Єврорегіону в обсязі зовнішньої торгівлі Закарпатської області з регіонами членами Карпатського єврорегіону у 2005 р. у процентному відношенні була наступною: традиційно лідирує Угорщина (66,1%), відповідно Словаччина (22,2%) і Польща (11,1%), і найнижча питома вага в обсязі зовнішньої торгівлі з Румунією (0,6%) (рис.3) [11 ;12].

Характеризуючи міжрегіональну, транскордонну взаємодію між Закарпатською областю та сусідніми регіонами Центральної Європи, слід відзначити, що незважаючи на позитивні та здебільше негативні об'єктивні умови, транскордонне співробітництво в цілому, та його економічна складова як у західних регіонах України, так і у суміжних з ними регіонах країн Центральної Європи, зберегло свою динаміку та все більше набуває глибини та комплексності.

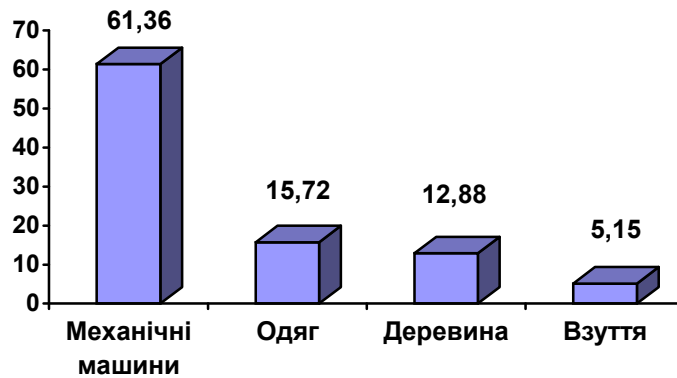

Рис. 3. Обсяги експорту та імпорту товарами Закарпатської області з країнами-членами Карпатського Єврорегіону за 2000-2005 роки, в млн. дол. США

Ключову роль у розбудові єврорегіональної системи міжрегіонального співробітництва України мають відіграти органи місцевого самоврядування. Разом з тим невизначеність об'єму компетенції місцевих органів самоврядування вказаних суб'єктів міжнародного права щодо участі у здійсненні міжрегіональних міжнародних відносин з боку національного законодавства практично не дає можливості ефективно реалізовувати міжнародні відносини даного рівня.

Вкрай важливим є формування в Україні згідно європейських стандартів міжрегіонального співробітництва як цілісної системи з чітко визначеними на дво - та багатосторонньому рівнях головними напрямками, формами, видами і науково розробленими для спільної реалізації взаємовигідними конкретними транскордонними програмами і проектами.

Перспективи міжнародної регіональної інтеграції України у центральноевропейському регіоні вбачаємо у наступних вимірах.

По-перше, це поступове, динамічне розширення відносин у площині Україна – держави Центральної Європи як складової ЄС, з посиленням ролі України як рівноправного партнера у реальному, а не декларативному міжрегіональному співробітництві в регіоні.

По-друге, формами співпраці України і держав Центральної Європи мають стати конкретні доленосні міжрегіональні проекти, які визначатимуть активізацію участі України в процесах політичного та економічного розвитку центральноевропейської співпраці, регіональної стабільності.

По-третє, кордони в межах Євросоюзу знищуються, але біографія їх не закінчується, необхідність забезпечення безпеки у центральноєвропейському регіоні, у більш ширшому форматі – забезпечення безпеки на східному кордоні ЄС визначає на сьогодні і у подальші роки посилення (все більш стійких паперових) ліній поділу в східній частині Європи. Питання безпеки у площині Центральна Європа – Україна набувають пріоритетного значення.

На нашу думку, саме активізація конкретних реальних європейського рівня взаємовідносин України і країн та регіонів Центральної Європи на регіональному, міжрегіональному рівні сприятиме посиленню і загальноєвропейського значення співробітництва суб'єктів міжнародних відносин – України і країн Центральної Європи.

Висновки

Науковий аналіз теорії і практики міжрегіонального/транскордонного співробітництва в контексті сучасних європейських інтеграційних процесів представляє вагомим значенням для розробки і реалізації стратегії зовнішньої та внутрішньої політики України на сучасному етапі. Місце і роль транскордонного співробітництва у сучасній системі міжнародних відносин доцільно розглядати в контексті стратегічних національно-державних інтересів та зовнішньополітичних дій, спрямованих на забезпечення і реалізацію цих інтересів. Важливого наукового вивчення і обґрунтування потребують проблеми транскордонного співробітництва нашої держави із сусідніми державами, країнами “першого порядку” Центральної Європи в контексті поширення європейської інтеграції. Втім сучасний динамічний розвиток європейської інтеграції вже за умов розширеного на схід Євросоюзу потребує виокремлення *нових пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва України та сусідніх держав*. Більше того, геополітичні зміни, зокрема в регіоні Центральної та Східної Європи, унаслідок розширення ЄС на схід також вимагають формування транскордонних відносин за європейськими стандартами. При цьому слід звернути особливу увагу на той факт, що з 2004 року міжрегіональне/транскордонне

співробітництво між Україною (не-членом ЄС) та Польщею, Словаччиною і Угорщиною (членами ЄС) здійснюється згідно з європейськими нормами і принципами.

З точки зору європейського вибору України, власне пошуків загальноцивілізаційного вибору нашої країни, окреслились і досить сумні факти непорозуміння важливості, ключової ролі єврорегіональної співпраці саме в контексті просування України в руслі процесу європейської інтеграції.

Регіональний фактор, тим більше значення його у міжнародних відносинах нашої держави, розглядається як щось меншоважливе, незначне і неважливе. Принципи субсидіарності і децентралізації, відповідальності і дієздатності регіонів України не набули тої ваги, яку демонструють хоча би наші сусіди “першого порядку” – Польща, Угорщина, Словаччина. Після вступу групи країн Центральної Європи (ЦЄ) 1 травня 2004 року до Європейського Союзу суттєво змінився міжнародно-правовий і геополітичний статус транскордонного співробітництва між Україною та центральноєвропейськими державами – її західними сусідами і, водночас, новими повноправними членами ЄС.

Характер принципових якісних змін полягає зокрема в наступному.

Перше – міжрегіональне/транскордонне співробітництво України з західними сусідами – державами ЦЄ – Республікою Польща, Словацькою Республікою і Угорською Республікою після 1 травня 2004 року здійснюється безпосередньо на нових спільних східних кордонах ЄС, межу яких з Україною фактично зараз і складають державні українсько-польський, українсько-словацький і українсько-угорський кордони. Унаслідок цього з позицій розширеної європейської спільноти міжнародні відносини транскордонного співробітництва центральноєвропейських країн з Україною перетворилися зі стосунків “другого ешелону”, тобто, співробітництва геополітичних сусідів ЄС так званого “першого” і “другого” порядку виключно у взаємини із Україною, як безпосереднім сусідом Євросоюзу, а значить – і держав ЦЄ – членів ЄС, першого порядку. Це створює значно

сприятливіші умови для розвитку транскордонного співробітництва України із сусідніми центральноєвропейськими державами і відкриває українським і закордонним партнерам доступ до коштів із спеціалізованих програм і фондів ЄС для фінансування загальноєвропейськими інституціями їх спільних транскордонних проектів.

Друге – якщо раніше міжрегіональне/транскордонне співробітництво України з РП, СР та УР було в основному справою двосторонніх або багатосторонніх відносин держав Центральної та Східної Європи, то зараз воно вийшло за цей дещо штучно звужений регіональний рівень. Тобто перетворилося у форму стосунків України як з окремими державами-членами ЄС, так і з Євросоюзом у цілому.

Третє – міжрегіональне/транскордонне співробітництво центральноєвропейських держав з Україною тепер стало невід’ємною складовою частиною нової східної політики Євросоюзу, у т. ч. концепції “Розширена Європа – Сусідні країни. Нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами”.

Таким чином, геополітичний статус транскордонного співробітництва України з центральноєвропейськими державами піднявся на якісно вищий щабель. Це – беззаперечний позитив. Зараз Україна може більш ефективно вирішувати проблеми зміцнення транскордонних відносин не лише з кожною із центральноєвропейських держав або їх регіональними об’єднаннями (Вишеград, Центральноєвропейська Ініціатива тощо), але й безпосередньо з Брюсселем та Страсбургом – на рівні центральних загальноєвропейських інституцій. У свою чергу з кожною державою – західним сусідом та на рівні співпраці межуючих з ними прикордонних адміністративно-територіальних одиниць Україна може погоджувати і здійснювати спільні кроки в структурах ЄС, наприклад, для отримання тієї ж фінансової допомоги з метою реалізації спільних транскордонних проектів. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні ефективних моделей міжрегіональної співпраці країн Центральної Європи в рамках Євросоюзу.

Список використаної літератури

1. *Балян А. В.* Міжрегіональне, транскордонне співробітництво України за умов розширення Європейського Союзу / А. В. Балян. – Ужгород, 2006. – 325 с.; *Мікула Н. А.* Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво / Н. А. Мікула. – Львів, 2004. – 394 с.; *Пила В.І.* Новітні стратегії розвитку транскордонного співробітництва в Україні / В. І. Пила, Т. В. Терещенко // Соціально-економічні дослідження у перехідний період. Регіональна політика в Україні : сучасні форми та методи реалізації. – Львів, 2005. – Вип. 2. – С. 246–257; *Кіш Є.* Українсько-угорське транскордонне співробітництво : можливості та пріоритети у ХХІ столітті / Є. Кіш. – Ужгород : Ліра, 2003. – 124 с.; *Кіш Є.Б.* Транскордонне співробітництво України у новій системі єврорегіональної політики / Є. Б. Кіш // Соціально-економічні дослідження у перехідний період. – Львів, 2005. – Вип. 2. – С. 299–307.
2. *Розширена Європа – Сусідні країни.* Нова структура відносин з нашими східними та південними сусідами. Повідомлення Європейської Комісії для Ради та Європейського Парламенту. – Режим доступу : http://www.delukr.cec.eu.int/ua/eu_and_country/bilateral_relations.htm
3. *Прокладаючи шлях до нових інструментів розвитку сусідських відносин.* – Режим доступу : http://www.delukr.cec.eu.int/ua/eu_and_country/bilateral_relations.htm
4. *Statistická ročenka České republiky, 2006.* – Praha : ČSÚ-Scientia, 2007.
5. *Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2006.* – Bratislava : VEDA, 2007.
6. *Statistická ročenka České republiky, 2006.* – Praha : ČSÚ-Scientia, 2007.
7. *Magyar statisztikai évkönyv 2005.* – Budapest : KSH, 2006. – Режим доступу : <http://www.ksh.hu>
8. *Международный Валютный Фонд. Годовой отчет. 2007; Обзор мировой экономики и финансов. Перспективы развития региональной экономики. Международный Валютный Фонд.* – Ноябрь, 2007.
9. <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. *Strategic Development Programme for the Carpathian Euroregion Interregional Association.* –Hungary, Nyiregyhaza. 2004.
11. *Поточний архів Закарпатської торгово-промислової палати.* – Ужгород, 2007.
12. http://www.uzez.uz.ua/html_ua/uprav/upr.htm